

Anna Tomasiak

Kilka słów o edukacji międzykulturowej

Materiał dla nauczycieli i nauczycielek przygotowujących spotkania czytelnicze dla dzieci w wieku przedszkolnym. Scenariusz zajęć.

Kilka słów o edukacji międzykulturowej.

Materiał dla nauczycieli i nauczycielek przygotowujących spotkania czytelnicze dla dzieci w wieku przedszkolnym

Dlaczego edukacja międzykulturowa jest dzisiaj tak ważna?

Wzrost zainteresowania różnorodnością kulturową w Polsce możemy zauważyć od momentu naszego wstąpienia do Unii Europejskiej. Otwarcie granic dało możliwość swobodnego podróżowania po wielu krajach starego kontynentu, w wyniku czego nie tylko wielu Polaków zdecydowało się na wyjazd, ale także Polska stała się ważnym punktem dla migrantów. Nie jesteśmy w stanie ignorować bliskości przedstawicieli innych kultur i wzajemnych relacji w życiu codziennym. Potrzeba rozumienia i akceptowania tak zwanych w socjologii i kulturoznawstwie „innych” dotyczy dzisiaj każdego, także dzieci i młodzieży. Do placówek oświatowych, w tym przedszkoli, co raz częściej zapisywane są dzieci o różnych korzeniach etnicznych, kulturowych czy wyznaniowych. W instytucjach tych podopieczni prawdopodobnie pierwszy raz w życiu spotykają się z problematyką różnorodności, a bez odpowiedniego przygotowania nie wiedzą w jaki sposób zachować się wobec swoich kolegów.

Istnieje powszechne przekonanie, że dzieci są dużo bardziej otwarte na nowości i odmienności od dorosłych, a dopiero w procesie dojrzewania budują się ich postawy społeczne, stereotypy i uprzedzenia. Tymczasem problem ten przedstawia się inaczej. Empiryczne badania nad powstawaniem uprzedzeń i stereotypów dowodzą, że pierwsze wskaźniki świadomości etnicznej, jak na przykład różnicowanie kolorów skóry, pojawiają się już około 4-5 roku życia. W wieku tym dzieci zaczynają okazywać pierwsze preferencje i uprzedzenia wobec innych, a do 7 roku życia wyraźnie faworyzują swoją grupę etniczną. Barbara Weigl w swoich badaniach dowodziła, że wśród polskich uczniów szkół podstawowych wyraźnie widać faworyzację własnej grupy narodowej i niechętną postawę wobec przedstawicieli mniejszości¹.

Akceptacja osób wywodzących się z innej kultury jest osiągnięciem rozwojowym, które wypracowywane jest przez dziecko przy wsparciu dorosłych. Dlatego tak istotne jest, aby dzieci – zwłaszcza te, które nie odebrały pozytywnych wzorców od rodziców – poznały wartość wywodząca się z różnorodności w przedszkolu i szkole.

Aby jeszcze bardziej zagłębić się w rolę edukacji międzykulturowej, warto przybliżyć sobie teorie tożsamości i kategoryzacji społecznej Henriego Tajfela i Johna Turnera². Teoria zakłada, że tworzenie się uprzedzeń wobec innych kultur jest efektem naturalnego i wszechobecnego procesu kategoryzacji, czyli widzenia świata przez opozycję „ja – on” czy „my – oni”. Kategoryzacja nie wynika jednak z konkretnych doświadczeń lub wiedzy o „innym”. Nie wynika także z wiedzy o grupie, do której się przynależy. Dlatego właśnie **małemu dziecku w zupełności wystarczają etykiety lub wyraźne kryteria**, oraz poczucie tożsamości wynikające z samego przynależenia do grupy. Stąd moje przekonanie o tym, że edukacja międzykulturowa jest bardzo ważna już od najmłodszych lat. Dzięki niej dzieci zdobywają potrzebną wiedzę o innych kulturach i doświadczają pierwszego kontaktu z różnorodnością, co pozytywnie wpływa na rozwój ich postaw.

Wyraźne podziały na „my i oni” utrzymują się aż do ustabilizowania się tożsamości człowieka, wykształtowania się jego samooceny i oceny grupy, do której należy. W sprzyjających warunkach, czyli dzięki pozytywnym wzorcom dorosłych, dobrym doświadczeniom i edukacji, jednowymiarowa kategoryzacja „my – dobrzy, oni – źli” zamienia się w bardziej złożone i wielowymiarowe widzenie świata.

Trudno jednak wymagać takiego wielowymiarowego widzenia świata u dziecka w wieku przedszkolnym, które ma jeszcze przed sobą wiele lat kształtowania świadomości. Na tym etapie zadaniem dorosłych jest wspieranie rozwoju dzieci poprzez edukację o różnorodności, wychowanie w atmosferze

¹ Weigl Barbara, *Stereotypy i uprzedzenia etniczne u dzieci i młodzieży. Studium empiryczne*. Warszawa 1999.

² Henri Tajfel, *Stereotypy społeczne i grupy społeczne*. W: *Intergrupe behavior*. Blackwell, Oxford 1981.

akceptacji i tolerancji, oraz pokazywanie pozytywnych wzorców zachowań wobec przedstawicieli różnych kręgów kulturowych.

Współcześnie polskie placówki edukacyjne zakładają w swych programach wychowawczych szerzenie takich wartości jak: prospołeczność, tolerancja, szacunek dla różnorodności czy brak uprzedzeń wobec mniejszości. Przedszkola i szkoły są instytucjami mającymi największe szanse na systematyczne kształtowanie postaw społecznych u dzieci, z uwagi na trzy czynniki:

- ✓ czas, który dzieci w nich spędzają;
- ✓ wzorzec osobowy nauczyciela;
- ✓ możliwość edukacji opartej na procesach grupowych wśród rówieśników.

Jak dowodzą badania, dzieci biorące udział w zajęciach edukacji wielokulturowej wykazują niższy poziom dystansu wobec osób o odmiennej kulturze lub religii³. Większość dzieci, pręcej czy później, zetknie się w swoim życiu z osobą różniącą się od nich pod względem religii lub kultury. Dlatego właśnie bardzo potrzebne są połączone działania edukacji formalnej i nieformalnej, których celem jest poprawa stosunku do różnorodności i odmienności.

W jaki sposób organizować edukację międzykulturową w przedszkolu?

Podstawą edukacji międzykulturowej na poziomie przedszkola powinno być wykształcenie przekonania, że **każdy jest różny i ma do tego prawo**⁴. Dotyczy to tak samo kolegi ze szkolnej ławki, jak rówieśnika dorastającego w innym kraju lub na innym kontynencie.

Jednym z głównych wyzwań stojących przed prowadzącymi zajęcia jest osłabienie lęku przed odmiennością i stworzenia poczucia więzi pomiędzy różnymi kulturami i religiami. Przyznać trzeba, że proces edukacji międzykulturowej jest

czasochłonny, ale bardzo ważny. Naszym zadaniem jest pokazanie, różnorodności jako naturalnego zjawiska w dzisiejszym świecie. Aby umacniać pozytywne postawy u dzieci nie wystarczą jednak jedne zajęcia, potrzebny jest cały przemyślany cykl.

Nie bójmy się, nie musi to być wcale trudne. Wystarczy pamiętać o kilku kwestiach:

- ✓ Jako prowadzący nie jesteś w stanie przekazać całej swojej wiedzy i wyznawanych wartości podczas jednych zajęć. Dzieci w wieku przedszkolnym potrzebują materiału w małych dawkach, który mogą powtarzać i utrzymywać podczas kolejnych spotkań. Wymusza to na tobie przekazywanie **wiedzy fragmentarycznej**. Musisz zdecydować, co jest najważniejsze w wybranym temacie.
- ✓ W trakcie zajęć z dziećmi buduj **spójny obraz świata**. Dzieci dużo szybciej zrozumieją inne kultury jeśli będziesz pracować na tym, co już znają i czego doświadczyły, np. temat domu, rodziny, edukacji, jedzenia, środowiska, gier i zabaw, ojczyzny.
- ✓ Nauka o różnorodności kulturowej musi iść w parze z odniesieniami i zakorzenieniem we **własnej kulturze**. To nie tylko rozwija poczucie tożsamości, ale także na podstawie porównania dzieci łatwiej zrozumieją różnice między kulturami i pozytywne skutki różnorodności.
- ✓ Dokładnie przemyśl co chciałbyś przekazać dzieciom i czy sam nie kierujesz się stereotypami i uprzedzeniami. Pamiętaj, że jako prowadzący zajęcia będziesz dla dzieci autorytetem i to przede wszystkim **twoje zachowania odbiorą jako wzorzec**.

³ Elżbieta Chromiec, *Dziecko wobec obcości kulturowej*. Gdańsk 2004.

⁴ Katarzyna Szostak-Król, *Inny bliski i daleki – rozważania o potrzebie edukacji międzykulturowej we wczesnej edukacji dziecka*. W: Anna Młynarczuk-Sokołowska [red.] *Przygody innego. Bajki w edukacji międzykulturowej*.

Zagadnienia edukacji międzykulturowej wprowadzaj stopniowo! Rozpocznij cykl zajęć od pokazania dzieciom różnorodności biologicznej, ekonomicznej czy kulturowej, jaką mogą zobaczyć w swoim najbliższym otoczeniu. Dopiero kiedy omówicie z dziećmi wartości płynące z tej różnorodności, przejdźcie do poznawania innych kultur lub religii.

Zajęcia dotyczące międzykulturowości prowadzić można w trzech obszarach:

Obszar	Przykładowe tematy zajęć
Dostarczanie wiedzy o wybranych kulturach lub zróżnicowaniu kulturowym w środowisku lokalnym/kraju/na świecie.	- Co Hayato i Ania jedzą na śniadanie? Różnice i podobieństwa w kuchni japońskiej i polskiej. - Czy jurta to też dom? - W co ubierają się mieszkańcy Afryki?
Pokazywanie bogactwa ludzkiej różnorodności, np. etnicznej, kulturowej czy religijnej.	- Podróż kolorowym wozem – jak żyją Romowie w Polsce? - Pizza, kebab czy sajgonki? Potrawy świata dostępne w Polsce. - Chrześcijaństwo, judaizm, islam – religie występujące w Polsce.
Podkreślanie elementów podobnych lub uniwersalnych pomiędzy kulturami i wskazywanie wspólnych dla nich wartości	- Jak świętujemy Nowy Rok? - Modele rodziny na świecie. - W co bawią się inne dzieci? Gry i zabawy świata.

Bajki w edukacji międzykulturowej

Bajki i baśnie mają charakter terapeutyczny. Dzieci poznają za ich pomocą świat, definiują emocje, stawiają czoła swoim lękom i słabościom. Bajki pokazują też sposoby radzenia sobie z problemami.

Zadaniem bajki międzykulturowej jest uwrażliwienie dziecka na odmiennosc i dostrzeganie wartości w różnorodności. Bajka ma wzbudzać ciekawosc świata i chęć poznawania innych. Jej kolejnym celem jest przygotowanie dziecka do spotkania z odmienną kulturą i jej przedstawicielami. Jednocześnie bajka pomaga dziecku zrozumieć własną kulturę, czyli kształtuje jego tożsamość.

Jak przygotować zajęcia z użyciem bajki międzykulturowej?

Podczas planowania zajęć z dziećmi, możesz skorzystać z trzech poniższych kroków.

Krok 1. Określ problem, który chcesz rozwiązać dzięki bajce. Zastanów się co chcesz zmienić lub ulepszyć (np. przełamać w dzieciach lęk przed innym, wytłumaczyć zjawisko stereotypów, wskazać zachowania dyskryminacyjne)?

Bajki międzykulturowe

- ✓ Umożliwiają poznanie innych kultur i porządkują wiedzę o świecie;
- ✓ Rozwijają ciekawość świata;
- ✓ Przygotowują do nawiązania kontaktu z „innym”;
- ✓ Wzmacniają wzajemne zaufanie i akceptację;
- ✓ Kształtują poczucie przynależności do grupy (kulturowej/etnicznej/religijnej);
- ✓ Rozwijają empatię;
- ✓ Kształtują pozytywne wzorce w stosunku do odmiennosci.

Krok 2. Określ jasno, jakie rezultaty chcesz osiągnąć.

Krok 3. Przemyśl, jakie ukryte komunikaty chcesz przekazać (np. „innym” może być kolega z ławki, każdy ma prawo do swojej kultury, różnorodność jest pozytywna)?

Kilka propozycji utworów, które warto wykorzystać:

- ✓ Janosch - *Ach, jak cudowna jest Panama*
- ✓ M. Velthuijs - *Żabka i obcy*
- ✓ W. Markowska, A. Milska - *Baśnie z dalekich wysp i lądów*
- ✓ *Śpiewająca Lipka. Baśnie Słowian Zachodnich*
- ✓ H. Amery - *Mity greckie dla najmłodszych*
- ✓ *Bajki z Gwatemali i Nikaragui*
- ✓ Bajki znaleźć też można na stronie Fundacji Edukacji Międzykulturowej:
www.miedzykulturowa.org.pl

W trakcie zajęć nie musisz wykorzystywać tylko tych bajek, które podpisane są jako „międzykulturowe”, choć kiedy je znajdziesz na pewno będą ciekawą lekturą nie tylko dla najmłodszych, ale także dla ciebie! Jeśli nie masz do nich dostępu, równie dobrze mogą sprawdzić się pozycje znane i lubiane przez dzieci, np. przygody Kubusia Puchatka, żółwia Franklina czy Koziołka Matołka. Zwierzęcy bohaterowie są uniwersalni, dlatego takie bajki szczególnie polecam. Wiele wątków, które możesz wykorzystać, znajduje się również w tradycyjnych baśniach. Przy ich wyborze zwróć jednak uwagę w jaki sposób ukazana została główna postać – czy sposób jej prezentacji nie wzmacnia stereotypów lub czy nie utrwała krzywdzących ról społecznych.

Pamiętaj, że czytana na zajęciach bajka jest **wstępem** do rozmowy lub ćwiczeń dotyczących różnorodności, dlatego masz wielki wybór tekstów. Wystarczy, że zastanowisz się, jakie ćwiczenia zaproponujesz maluchom po jej przeczytaniu.

Czego unikać?

Podczas zajęć zdecydowanie unikaj moralizowania i wzbudzania litości wobec „innego”! Twoim celem powinno być pokazanie wartości różnorodności i wynikającej z tego równości.

Dla tych, którzy chcą dowiedzieć się więcej:

- ✓ Przygody Innego. Bajki w edukacji międzykulturowej. Red. A. Młynarczuk-Sokołowska, K. Potoniec, K. Szostak-Król. Dostępna w Internecie: http://cis-caritas.nazwa.pl/mentoring/documents/Przygody_Innego-Bajki_w_educacji_miedzykulturowej-A_Mlynarczuk-Sokolowska_K_Potoniec-K_Szostak-Krol.pdf
- ✓ Portal Fundacji Edukacji Międzykulturowej: www.wielokulturowa.org.pl
- ✓ Chromowiec E., *Dziecko wobec obcości kulturowej*. Gdańsk 2004.
- ✓ Nosalska E., *Edukacja międzykulturowa w polskiej szkole*. Kwartalnik Pedagogiczny nr 1 (171), 1999.
- ✓ Weigl B., *Stereotypy i uprzedzenia etniczne u dzieci i młodzieży. Studium empiryczne*. Warszawa 1999

Scenariusze zajęć

Scenariusz zajęć wprowadzających –m Każdy inny, wszyscy ważni.

Cel zajęć: poznanie grupy, pokazanie pozytywnych stron różnorodności.

Wykorzystywane materiały: kartki A4, kartki A3 lub większe z symbolem ludzika, kredki, bibuła/plastelina/kolorowe gazety, klej.

Czas: min. 60 min.

1. Usiądź z dziećmi w kole. Przywitaj je, przedstaw się i poproś, aby każde z nich powiedziało swoje imię.
2. Zabawa powitalna – do wyboru:

PRZEKAZUJEMY SOBIE UŚMIECH

Dzieci siedzą w kole. Prowadzący mówi do dzieci: *wysyłam do was powitalny promyk uśmiechu, który powróci do mnie w pośpiechu* – dotyka ramienia dziecka siedzącego obok (po prawej stronie) i patrząc mu w oczy uśmiecha się. Dzieci przekazują sobie uśmiech bez słów, dotykając lekko ramienia kolegi i uśmiechają się najpiękniej, jak potrafią.

WITAM WSZYSTKICH, KTÓRZY.....

Dzieci ustawione w kole, prowadzący mówi: *witam wszystkich, którzy (np.) mają jasne włosy, są dziewczynkami, ich imię zaczyna się na głoskę.....* . Osoby witane kłaniają się.

POWITANIE Z AUTOPREZENTACJĄ

Dzieci siedzą lub stoją w kole, każda osoba w wyznaczonej kolejności za pomocą klaskania lub tupania wystukuje sylaby swojego imienia, wymawiając je głośno.

UŚCISK PRZYJAŹNI

Prowadzący mówi: *iskierkę przyjaźni puszczam w krąg, niech radosna i ciepła wróci do mych rąk* i przekazuje uścisk dłoni dziecku stojącemu obok, dziecko to przekazuje uścisk następnemu, aż „iskierka przyjaźni” obiegnie cały krąg.

3. Rozdaj każdemu dziecku kartkę. Poproś, aby każdy narysował na środku siebie, a wokół wszystko, co jest dla niego ważne (np. rodzinę, domowe zwierzaki, ulubione zabawki, ważne miejsca). Wszystkie prace powieś na ścianie. Pozwól, aby chętne dzieci zaprezentowały swoje rysunki. Daj dzieciom kilka minut na obejrzenie wszystkich prac.
4. Usiądźcie ponownie w kole i rozpocznij dyskusję:
 - Czy rysunki dzieci są identyczne? Co je łączy, a co różni? Czy wszyscy ludzie są do siebie podobni? Co to znaczy, że ktoś jest inny? Kogo możemy nazwać innym? Czy my też jesteśmy czasem inni? Kiedy? Czy to, że ktoś jest inny oznacza, że jest gorszy?

Podczas dyskusji uważnie słuchaj wypowiedzi dzieci. Nie oceniaj i nie sugeruj odpowiedzi, pozwól dzieciom samodzielnie dochodzić do kolejnych wniosków. Staraj się, aby każde dziecko miało możliwość zabrania głosu. Dopytuj i parafrazuj. Na koniec uświadom dzieciom, że każdy z nas jest w jakiś sposób inny – lubimy inne rzeczy, inaczej się ubieramy, mamy różne rodziny, mieszkamy na różnych osiedlach, w różnych krajach, wyznajemy różne religie. Postaraj się pokierować rozmową tak, aby dzieci same doszły do wniosku, że każdy jest wartościowym człowiekiem i wszyscy są równi.

5. Podziel dzieci na czteroosobowe grupy. Każdej grupie daj dużą kartkę z narysowanym symbolem ludzika. Poproś, aby dzieci za pomocą przygotowanych materiałów (kredki, bibuła, plastelina, kolorowe gazety) przygotowały portret innego.
6. Zaprezentujcie portrety. Zapytaj, co łączy ludzi i co może być powodem zawierania przyjaźni?
7. Podziękuj dzieciom za wspólnie spędzony czas i zapowiedz kolejne spotkanie. Na koniec wykorzystaj ponownie jedno z zaproponowanych wyżej ćwiczeń, tylko w formie pożegnalnej.

Scenariusz zajęć do bajki „Zakochany koliber”

Poniższy scenariusz zajęć możesz dopasować również do innych bajek.

Cel: zapoznanie dzieci z bajką gwatemalską, pokazanie podstawowych elementów kultury gwatemalskiej, znalezienie podobieństw między kulturą polską i gwatemalską.

Potrzebne materiały: mapa świata, kredki. Opcjonalnie: karki A4, przygotowane puzzle, bibuła, plastelina, klej, flamastry, wełna, sznurki, kolorowy papier.

Czas: min. 60 min.

Powitanie	Usiądź z dziećmi w kółku. Przywitaj je i przeprowadź jedną z zabaw powitalnych, np. przesłanie iskierki/uśmiechu, witam wszystkich którzy... lub powitanie autoprezentacją.
Czytanie	Zadbaj o to, aby każde dziecko usiadło wygodnie i mogło dobrze słyszeć czytaną bajkę. Możesz usiąść nieco wyżej od dzieci, aby wszystkie dobrze cię widziały i słyszały.
Pierwsza rozmowa o wrażeniach	<p>Po przeczytaniu bajki daj dzieciom chwilę na „wyjście z historii” i samodzielne przemyślenie. Po chwili zacznij zadawać ogólne pytania o wrażenia z przeczytanej bajki: jak im się podobała? Co czuli w trakcie słuchania? Co szczególnie zapamiętali? Zacznij od najbardziej ogólnych pytań i przechodź do szczegółowych.</p> <p>Pytania do bajki gwatemalskiej:</p> <ul style="list-style-type: none">- jak miała na imię bohaterka bajki?- co o niej wiemy?- jak nazywało się miasteczko, w którym mieszkała?- gdzie może znajdować się to miasteczko? Dlaczego? <p>Wyjaśnij, że przeczytana bajka pochodzi z innego państwa – Gwatemali.</p>
Mapa świata	Pokaż dzieciom mapę świata. Zapytaj się gdzie na mapie jest Polska? Zaznacz ją wybranym kolorem. Następnie zapytaj się gdzie może być Gwatemala? Pokaż ją dzieciom na mapie. Tę samą mapę możecie wykorzystywać na kolejnych zajęciach, kolorując każde państwo, którego dotyczy zajęcia.
Informacje o kulturze	<p>W tej części zajęć przejdź do przekazywania dzieciom informacji na temat wybranego kraju. To, o czym i jak będziesz mówić zależy od tematu zajęć i celów, które sobie postawisz (np. pokazanie kultury, przełamywanie stereotypów).</p> <p>Przykładowe ćwiczenia do wyboru dla bajki o Zakochanym kolibrze:</p> <p>Puzzle. Znajdź i wydrukuj kilka ciekawych fotografii pokazujących życie w Gwatemali – w Internecie jest wiele fotografii na wolnej licencji, które możesz wykorzystać. Potnij je na kawałki (możesz wcześniej zdjęcie przykleić na tekturę, aby puzzle były wytrzymalsze). Podziel dzieci na mniejsze grupy i wspólnie ułóżcie puzzle. Po ułożeniu opowiedz co znajduje się na fotografiach.</p> <p>Możesz wybrać fotografie, które: pokazują charakterystyczne kolorowe gwatemalskie stroje, pokazują model gwatemalskiej rodziny i dużą wagę wspólnych świąt i posiłków, pokazują typowe owoce i warzywa występujące w Gwatemali.</p>

	<p>Kolorowanki. Przygotuj zestaw kolorowanek, które pokazują, np. zwierzęta i rośliny Gwatemali (np. tytułowego kolibra).</p> <p>Rękodzieło. Jednym z charakterystycznych elementów kultury gwatemalskiej jest zamiłowanie do sztuki i rękodzieła. Zaproponuj dzieciom wspólne stworzenie kolorowej biżuterii lub warkoczyków, np. z wełny, kolorowych nitek czy papieru. Zadbaj o to, aby w biżuterii pojawiły się motywy typowe dla Gwatemali, np. koliber. Możesz wykorzystać też motyw warkoczyków, którymi wyróżniła się bohaterka bajki Zakochany koliber.</p> <p>Teatr pacynek. Wspólnie z dziećmi przygotuj pacynki przedstawiające bohaterów bajki: Pilarsitę – w kolorowej tunice i warkoczykach, pięknego młodzieńca, kolibra. Możecie wykorzystać do tego skrawki materiałów, papier, bibułę, drewniane łyżki, plastelinę. Wspólnie odegrajcie wybrane sceny z bajki. Zadbaj, aby na pacynkach pojawiły się motywy charakterystyczne dla kultury Gwatemali.</p> <p>Wyklejanki. Przygotuj sztywny papier, kolorowe kartki i klej. Wspólnie z dziećmi przygotujcie dwa rodzaje wyklejanek – jedna opartą na tradycyjnych wzorach gwatemalskich, druga oparta na tradycyjnych wzorach polskich. Inspiracją może być dla was prezentacja przygotowana w ramach projektu: „Edukacja globalna dla najmłodszych”: http://www.globalna.edu.pl/pliki/gwatemala_prezentacja.pdf</p>
<p>Wskazanie podobieństw między kulturami</p>	<p>Usiądźcie w kole. Zapytaj dzieci czy historia zaprezentowana w bajce mogłaby się wydarzyć w naszym kraju Dlaczego? Jakie widzimy podobieństwa w codziennym życiu, sposobach spędzania czasu i uczuciach pomiędzy kulturą gwatemalską, a polską? (np. duża rola rodziny, wspólne spędzanie świąt, znaczenie rodziców w życiu dzieci, miłość, sztuka)</p> <p>Pytania do bajki gwatemalskiej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Czy historia Pilarsity mogłaby się wydarzyć w Polsce? Dlaczego? - Które zajęcia Pilarsity wykonujemy także u siebie w domu? - Jakie widzą podobieństwa w kulturze Gwatemali i Polski? - Czego mogłaby nauczyć nas Pilarsita? Dlaczego warto się z nią zaprzyjaźnić?
<p>Zakończenie</p>	<p>Podziękuj dzieciom za wspólnie spędzony czas i zaproś je na następne zajęcia. Na zakończenie wykorzystaj jedno z ćwiczeń zaproponowanych na początku scenariusza.</p>

*Zakochany koliber
opowieść gwatemalska*

Pewnego sobotniego popołudnia Pilarsita siedziała w delikatnym świetle wrześnieowego słońca. Choć była zwyczajną dziewczyną, wszyscy uwielbiali ją za niezwykle spojrzenie i niepowtarzalne delikatne rysy twarzy. Nie dało się przejść obok niej obojętnie. Kto raz na nią spojrział, nie mógł już zapomnieć jej długich czarnych włosów ozdobionych kolorowymi wstążkami.

Pilarsita na co dzień zajmowała się tkaniem. Zaplatała kolorowe nici niczym swe warkocze, tkając zdobne tkaniny, z których powstawały stroje dla bogatych pań przyjeżdżających do jej małego miasteczka na zakupy. Bez cienia wątpliwości, Pilarsita była najpiękniejszą tkaczką w Łełetenango. Jej uśmiech zachwycał wszystkich młodzieńców.

Tego sobotniego popołudnia obok pięknej tkaczki zatrzymał się pewien przystojny młody mężczyzna. Jego ciepłe oczy jaśniały magicznym blaskiem. Bez słowa zbliżył się do dziewczyny, chwycił ją za ręce i popatrzył jej głęboko w oczy. Pilarsita odłożyła na bok swoje wrzeciono i stanęła naprzeciw czarującego młodzieńca. Kiedy tylko splotły się ich spojrzenia, ich serca zaczęły bić szybciej i natychmiast zakochali się w sobie. Spędzili ze sobą całe popołudnie, z każdym uderzeniem serca zakochując się w sobie coraz mocniej. Nie potrzebowali słów, by ze sobą rozmawiać. Wystarczyły im ciepłe spojrzenia i rytm serc, które mówiły za nich. Usta nie musiały się poruszać, aby mogli się doskonale rozumieć.

Szczęśliwie zakochani widywali się każdego dnia. Opowiadali o swoich dotychczasowych przeżyciach, rozmawiali o swoich domach i rodzinach, marzyli o odległym dniu, w którym będą mogli uciec od codziennych trosk, by żyć szczęśliwie razem.

Pewnego popołudnia, kiedy młodzi pochłonięci byli obserwowaniem zapadającego zmierzchu i nasłuchiwaniami śpiewu bawiących się na drzewach ptaków, nagle pojawił się ojciec Pilarsity. Złapał za rękę swoją córkę i siłą zabrał ją do domu, złorzecząc przy tym młodzieńcowi i zabraniając mu się do niej zbliżać.

Minął tydzień. Pilarsita przygnębiona tym, co się wydarzyło, zajmowała się obowiązkami domowymi: zmywała, sprzątała, prała i myła naczynia. Ojciec zabronił jej opuszczać dom. W jednym z tych smutnych dni, obok sadzawki na dziedzińcu jej domu pojawił się śliczny koliber. Latał z jednej strony sadzawki na drugą, najwyraźniej chcąc przyciągnąć uwagę pięknej dziewczyny. Gwałtownie trzepotał swymi kolorowymi skrzydełkami naprzeciwko niej, aż w końcu usiadł u jej boku. Dziewczyna zamyślona i przepełniona smutkiem nie zauważyła dziwnych ruchów pięknego ptaka. Nagle, w cudowny sposób, koliber przemienił się w jej ukochanego.

Ogrom szczęścia przepełniał ich serca. Nareszcie mogli być znowu razem. Kiedy tylko ojciec Pilarsity zbliżał się, aby sprawdzić, skąd dobiegają te odgłosy radości, młodzieniec przemieniał się z powrotem w kolibra i chował się między tunikami, które tkła dziewczyna.

I tak utrzymywali swe uczucie w ukryciu. Magiczny, piękny ukochany Pilarsity odwiedzał ją każdego popołudnia. Obserwował dziewczynę z zaciekawieniem z dachu jej domu i gdy nikogo nie było w pobliżu, zlatywał potajemnie i przemieniał się w człowieka.

Pewnego dnia zakochani zapomnieli o zachowaniu ostrożności i ojciec Pilarsity odkrył, że się spotykają. Wystraszony młodzieniec chwycił swą ukochaną za rękę tak mocno, że oboje przemienili się w kolibry i odlecieli, znikając w dali bezchmurnego, błękitnego nieba.

Ludzie w miasteczku od czasu do czasu widywali Pilarsitę, przemykającą ulicami miasteczka. Zawsze towarzyszył jej ukochany – mały koliber chowający się w fałdach jej tuniki.

A młode dziewczyny z Łełetenango tkają kolibry na swoich tunikach z nadzieją, że pewnego dnia przemienią się one w pięknych młodzieńców.

Bajka Zakochany koliber pochodzi ze zbioru wydanego przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP Departament Współpracy Rozwojowej
www.polskapomoc.gov.pl